

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 18

Fylke:

Rogaland

Tilleggsspørsmål nr.

Herad:

Utsira

Emne:

Juletre og julehalv

Bygdelag:

Oppskr. av:

Thoralf Kvalvick

Gard:

Kvalvick

(adresse):

Utsira

G.nr.

31

Br.nr.

11.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. For om lag femti år sidan var det ikkje vanleg med juletre i heimane, men i samlingstue- eller husk-hus har det visseleg vore juletre. For jule sidan dette husk var bygd i 1889.

Med iustok av krigsåra då husk var hussok, er det vorte tradisjonell med denne julefesten i samlingstue, som er stort nok til at alle i bygda kan samle seg der.

Soleis er det vorte til at alle på ein måte stundar etter denne festen og store høgtida, og møtes då der spedbarne i barnevogna og grøhåra oldingar til same tungnod.

Denne festen vert lagd soleis til, den skal vera ein stor familjefest, og til barnas givnad vert dei ei oppleving dei gled seg til og eit minne dei seint-kan-hende aldri gløymmer, mota dei gamle no saman med barna for største tungnoden er i å minne seg forve tider då ein sjölv var barn.

Smått for stog som det alle tider

2

har vore her, må ein då få tre andre stader ifrå, og er det helst huseg og samlingshuseg i dei fyrste åra fekk tre tilsmukt frå ein eller annan kjenning på landsbygda ikring Kongesund.

Det er fyrst etter at juletre vart solvare i byane, at det er vorte vanlig med tre i heimane, men er det likevel gamal tradisjon at slekt, vener og kjenningar kjem saman til festleg lag i heimane, og at dette om ikkje alltid med juletre, er eldre enn med julefestar på offentlege stader.

2. Heist bygg er ein ikkje, men godt mogeleg at fyrste gangen me i vår heim hadde juletre var for om lag femtifem til seksti år sidan, at den som skiv dette og ei to år eldre søster - smøtorn bøl - fann seg i ein seljetroisk som me pynta med lys, papir, bomull o. a. stas.

Ljosa stussa ein fask med tråd.

Ellers kenne ein og pynta til ei potteplante som ein sette oppå eit bord.

Det var ikkje mest om å gjera Korleis trekk var, meir var det om ein kenne songane og gjorde me no det berre stod til. Har igårminnen tru på at ein fann meir glede i songen for enn no.

No er det meir om ein er ferdeför i stas og vel utsusta med sigaretter, då fyrst tykkisk ein å vera på topp, anten det no er ho eller han.

3. Som sagt er det gammelt og fask skildt med julefest i samlingshuseg. Det var i Kongsåra huseg var berett

ok ein måtte halda til i kyrkja.

Julefesten for oluoen var det iudji halda andre stader for enn i samlingstrusk. Senare kom da goottemplora losje og ungdomslog til, og no i ara eller krigen har skulen hatt sin arvine fest for skuleborna og foredra, arrangert av ledarane.

Fest somen med sligt og vever i dei private heimar er eldre enn festane på dei offentlege stader.

4. Det å pynta i stova og oversatt ellers i trusk er gammelt og held seg ved lag.

No er det ja no mangt av tillegg pynt å få kjøpt, men ein for iudji viste om, men difor var iudji heimane mindre turelege for enn no dei er. Reinvaske må det no og frå loft til kjellar vera no som før, og må sylty, lysstokkar o.a. i metall få ein viss kjed puss, stokane endatil ei sløyfe som minner ein om nokk eit om det vulege.

Pynt over døra veit ein iudji om er brukt, men om det no iudji er oluoen veit det likevel i nokk man brukt kross av kristtorn i vindauge og brukt av same slag på bordet.

Kreppapir er mykje brukt til pynt, både i heim og ellers andre stader der det lagast til fest.

5. Stova veit pynta sjölv om ein har julebe som er pynta.

6. Julebeet er no fyrst og fremst for barna, og kom da storleiken på bea brukt i heimane skiftast nokk på

4
eller so store barna er. Er barna eller
barnet lite, vest det med eit lite tre
høvelig å stå på eit bord, er barna
store. Han storleiden på hea vera frå
ikking ein meter og medetter

7. Trekk vest pynta med lys, glitter,
bomull, papirkorger, små papirflag i
mengdevis o.m. a.

8. Det er barna sjölv som pyntar
trekk, om so at dei er før til det. Å ha
trekk löynd for barna til det er pynta
og tekt, er nokk som endje er brukt
her

9. Er trekk lite står det på eit bord,
er det stort då på golvet, og i bae til-
felte i eit hus av stova. Skal ein gå
ikking trekk, vest det sett fram på golvet.

10. Ein meiner det var skikk og bruk
før, at lysa på juletrekk endje var tekt
før juledagskvelden, før var det jule-
dagen ein rekna med for at jula var
der.

No tek julehega til juleaftas kvelden,
og vest no denne den mest høgtidsome
stunda av juledagane. Når kyrkje-
keokda ryngjer varslar dette oss om
at no er det jule, anten ein no er fer-
dig med alt stök og førebuing eller ei.

Dei tek tid på vest julebelysa tekt,
og gildt er no det for dei som små-
born er, men gildast av alt for dei er
då synet av alle pukkane som i löynd
er lagt inn i foten av trekk. Med
desse pukkane fylgjer ei sporing som
fyrst vest löyst då pukkane etlast

eit til dei einshilde.

Utgjfallen som borna no vert i alle pokkane og innholdet av dei, vert det ikkje meir noko stas med juletrek, det er òsleine pokkane som fengjer.

Pokkar med so mange julegaver var noko ein ikkje visste om før, difor var det vel at ein då vert meir oppleken i trek og fenne utgjorte tjuvoden i song kring det.

Det er gammalt det at noko myth måtte alle få til jule, ellers vert det som det var sagt at den som ikkje det fekk måtte bera vesakodne i jula.

Steininga med det er ein ikkje kær over, men som jammast fekk ein då noko myth, og var eit endelk klyplogg nok i å vesta fri vesakodne.

Lysa på juletrek kon verta fekk mange gonger, dette etter som ein har lag og pilskeingar. Frå gammalt segjisk det at jula varar til påske.

11. Ein fristak å måtte segja at på dei festane som er tillegg til utanom heimane, vert det vel helst formykje med gonga ikring trek. Det er vel konstje so at born og ungdom kjisk best der det er rørsle, di meir bråk, di bette likar dei seg, og syng gjer dei ganske lystelig.

Folk her likar igrunnen godt å syngja, og gjer nok det sitt at ein fykjer best om å gå kring trek.

Fyrsk og framsk er det no julesolmar og songar som vert songe. Lesse har ein jo eit stort utval av, om ynstje er, der kunne vore fleire i sjuvork av dei

7 bedsthest ser dei vist helst at songar eitannom julesongar og mi-sjonsongar ikkje vest songe ikkje juletrek; men ellers i heimane og andre stader vest marjonsongar og andre songar songe.

12. I heimane kan juletrek vesta stående lenge, medan det på dei offentlege stader vest teken best strøks over i nyåret. Nyårsafta og nyårsdag sluttar ein helst av på desse stader.

13. Jo barna får lov å høista av trek, men er det ikkje nokon fast dag eller tid for det. Ein segjer då å høista av trek.

14. Til juletre nyttar ein helst fjura eller gran, det siste mest vanlig.

15. Som det er nemnt før, at hoder ein ikkje høvedeg beslag - fjura eller gran - kunne ein og nytta selja som det vert nokre fortrøbla eksemplar av, eller ei potteplante. Dette er sjölvogt noka som berre vest brukt i heimane. før i tida, no er det inga vanskhar å få seg i ein julegrønn på utsola i byen.

16. Ein har ikkje høyrst om at juletre har vore sett opp utanfor huset, men koruband åt julelære heng ein opp i eit tre om ein har, helst brøker ein snurra bandet til ei stang reist opp utmed husa.

Ualme lagd på golvet juledags =
Kveelden har ein då olori høyord om
har vore brukt her. Ein veit om at
ganske fin sord vork stödd over
på golvet etter at dette var vorka
og alt omva reingjort inne i stova.
Dette vork då gjort ofton og ellers etter
storreingjering lördagane. 7 den tiden
var det og vanlig med sord på va-
skesilla då ein skiva og vorka reing.
Ein kan endå høyra det nemmest
om sord so fin som skivesord.

